

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПОЗИЧЕНИХ КОШТІВ: УЗГОДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ*Проаналізовано та обґрунтовано сутність позичених коштів та уточнено поняття інвестиції*

Постановка проблеми. Інвестиції є однією із найбільш важливих категорій діяльності підприємства. Дослідження проблем здійснення інвестицій завжди знаходились у центрі економічної науки. Здійснення інвестицій забезпечує економічне зростання та розвиток окремих підприємств і, одночасно, є передумовою зростання економічного потенціалу держави в цілому. Позичені кошти, при цьому, сприяють реалізації інвестиційного проекту шляхом забезпечення фінансування інвестицій.

Детальне вивчення літературних джерел свідчить про значний інтерес дослідників до цих категорій. Слід зазначити, що в сучасній економічній літературі існують різні тлумачення сутності інвестицій та позичених коштів. Водночас слід визнати, що знайти вичерпне і до того ж лаконічне визначення інвестицій та позик як облікового, фінансово-економічного, суспільно-політичного та юридично-правового явища, незважаючи на часте й звичне вживання самих термінів "інвестиція", та "позика" не просто. Користуючись різними джерелами, можна

зібрати цілу низку дефініцій. Уже їх перелік свідчить про суттєве варіювання семантичних значень одного і того самого явища.

Це не дозволяє провести ґрунтовні дослідження та розробити методику обліку даних об'єктів. Тому для розкриття сутності та уточнення даних понять необхідно звернутися до довідникової та іншої економічної літератури.

Метою дослідження є уточнення поняття "інвестиція"; обґрунтування використання понять "позика" і "позичка" та на основі дослідження визначити їх значення в сучасних умовах господарювання для формування в подальшому методики їх обліку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інвестиції за своїм змістом складна, багатогранна, різновекторна категорія. Різбижності поглядів у трактуванні сутності даного поняття пов'язані, в першу чергу, з вихідними положеннями розуміння форми, змісту, юридичного та економічного призначення цієї категорії.

Визначення терміну "інвестиція" у навчальній літературі наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Розкриття терміну "інвестиція" в навчальній літературі

№ з/п	Джерело	Визначення
1	Ажнюк М.О. Основи економічної теорії. Навчальний посібник./ Ажнюк М.О., Передрій О.С. – К.: Знання, 2008. – 368 с.	Інвестиції – затрати на будівництво нових заводів. На верстати і обладнання з тривалим терміном використанням (с. 223)
2	Денисова К.Г. Финансы предприятий: Учеб.-метод. комплекс / К.Г. Денисова, Т.И. Вуколова, А.В. Антонова; Минский ин-т управления. – Мн.: Изд-во МИУ, 2005. – 119 с.	Інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, інше майно, в тому числі майнові права, інші права, що мають грошову оцінку, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності і (чи) іншої діяльності з метою отримання прибутку і (чи) досягнення іншого корисного ефекту. (с. 71)
3	Ивасенко А.Г. Рынок ценных бумаг: Инструменты и механизмы функционирования: учебное пособие / А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова, В.А. Павленко. – М.: КНОРУС, 2005. – 272 с.	Інвестиції – використання фінансових ресурсів в формі довгострокових вкладень капіталу (с. 98)
4	Инвестування: підручник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. — К.: Знання, 2008. — 452 с.	Інвестиції – це багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть реалізуватися у різних формах і характеризуватися різними особливостями. (с. 20)
5	Мелкумов Я.С. Организация и финансирование инвестиций: учебное пособие / Я.С. Мелкумов – М.: ИНФРА-М, 2000. – 248 с.	Інвестиції – довгострокове вкладення економічних ресурсів з метою створення і отримання чистого прибутку в майбутньому, що перевищує загальну початкову величину інвестицій (вкладеного капіталу). (с. 3)
6	Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.З. Мошенський, О.В. Олійник / [за проф. Д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця]. – [2-ге вид. доп і переро – 704 с.	Інвестиції – 1) це будь-які види активів, які вкладаються в господарську діяльність, з метою наступного отримання доходу; 2) витрати на створення, придбання, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння основного капіталу (с. 382)
7	Мышкин, Фредерик С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков / Фредерик С. Мышкин - [7-е издание]: пер. с англ.. – М.: ООО "М.Д. Вильямс", 2006. – 880 с.	Інвестиція – 1) купівля звичайних акцій та облігацій; 2) купівля нових фізичних активів (с. 643)
8	Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: курс лекцій: [за ред. проф. Г.Г. Кірейцева]. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с.	Інвестиції – використанням капіталу або довгостроковими капітальними вкладеннями з метою одержання прибутку. (с. 235)

Узагальнимо визначення інвестицій в довідникових літературних джерелах та законодавчих актах (табл. 2).

Таблиця 2. Розкриття терміну "інвестиція" в довідниковій літературі та законодавчих актах

№ з/п	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Банківська енциклопедія: [під редакцією Мороза А.М.], 1993. – 328 с.	Інвестиції – сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі економіки. Мета інвестицій – одержання підприємницького доходу, прибутку, процента (с. 112)
2	Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк – К.: "Ника-Центр", 1998. – 480 с.	Інвестиції – вкладення капіталу в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді (с. 93)
3	Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.	Інвестиції – сукупність затрат, які реалізуються у формі довгострокових вкладень приватного чи державного капіталу в різні галузі національної чи іноземної економіки з метою отримання прибутку. (с. 259)
4	Бухгалтерський словник: [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП "Рута", 2001. –	Інвестиції – вкладення вільного капіталу підприємства в промислові, сільськогосподарські та інші підприємства, а також в цінні папери (акції,

	224 с.	облігації) з метою одержання доходу або встановлення впливу, контролю над підприємством, діяльність якого інвестується. (с. 78)
5	Економічний словник. Тлумачно-термінологічний. – К.: КНТ, 2007. – 580 с.	Інвестиції – сукупність засобів, які реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі економіки. (с. 96)
6	Зайцев А.А. Словарь-справочник: Рыночная экономика: понятия, термины, механизмы рыночной экономики. Кн. II. / А.А. Зайцев, Ю.Г. Одегов, В.Г. Одегов, Г.П. та ін. – Саратов: Изд-во Саратов. Ун-т, 1991. – 168 с.	Інвестиції – довгострокові вкладення капіталу в будь-яку справу чи підприємство. (с. 39)
7	Закон України "Про інвестиційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1991. – № 38.	Інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект (с.1069-1083)
8	Інструкція Правління Національного банку України Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України N 280 (з0918-04) від 17.06.2004)	Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення у розвиток виробництва або невиробничу сферу. (ст 1)
9	Маркетинг: Толковый терминологический словарь-справочник. – М.: "Инфоком" СП "Медсервис Интернешл", 1991. – 224 с.	Інвестиції – довгострокові вкладення капіталу в будь-яке підприємство, справу, різні галузі господарства з метою отримання прибутку (с. 47)
10	Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, І.С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.	Інвестиції – довгострокові вкладення капіталу в будь-яке підприємство з метою одержання прибутку. (с. 166)
11	Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головаченко, В.С. Ковальський та ін. – К.: Хрінком Інтер, 2002. – 528 с.	Інвестиції – грошові кошти, цільові банківські внески, паї, акції та інші цінні папери, технології, машини, обладнання, ліцензії, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності та інших видів з метою одержання прибутку та досягнення позитивного суспільного ефекту (с. 194-195)
12	Русско-украинский финансово-банковский словарь / Сост. В.Н. Копорулина, Л.В. Копорулина. – Х.: Фортуна-Пресс, Консум, 1997. – 208 с.	Інвестиції – всі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти різних галузей економіки з метою отримання в майбутньому прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту (с. 58)

Продовження табл. 2

1	2	3
13	Словник банківських термінів / [А.Г. Загородній, О.М. Сліпущко, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовтенко]. – К.: "Аконіт", 2000. – 603 с.	Інвестиції – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу (с. 193)
14	Словник закордонних і нормативних термінів: юрид. слов. І. Дахна / [сост. І.І. Дахно]. – К.: Білц-Інформ, 1998. – 352 с.	Інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої утворюється прибуток чи досягається соціальний ефект (с. 111)
15	Современный экономический словарь [сост. Райзберг Б.А., Лозовський Л.М., Стародубцев Е.Б.] – 2-е изд., исправ. – М.: ИНФА-М, 1998. – 479 с.	Інвестиції – довгострокові вкладення капіталу у власній країні або закордоном в підприємства різних галузей, підприємницькі проекти, соціально-економічні програми, інноваційні проекти. Дають віддачу через значний термін після вкладення. (с. 123)

Проаналізувавши таблицю 1 і таблицю 2. можна зрозуміти висновок, що інвестиції ототожнюються з різними поняттями та категоріями. Думки щодо трактування сутності інвестицій можна згрупувати за наступними основними напрямками (табл. 3).

Таблиця 3. Аналіз дефініцій поняття "інвестиція"

№ з/п	Критерій групування	Автор
1	Затрати на будівництво нових заводів, на верстати і обладнання з тривалим терміном використанням	Ажнюк М.О., Передрій О.С.
2	Сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі економіки з метою одержання доходу	Бабий В.С., Багрій П.І., Бланк І.А., Борисов А.Б., Дорогунцов С.І., Елисеєв Г.П., Зайцев А.А., Івасенко А.Г., Кірейцев Г.Г., Мелкумов Я.С., Мороз А.М., Мошенський С.З., Олійник О.В., Одегов В.Г., Одегов Ю.Г., Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадський І.С., Райзберг Б.А., Лозовський Л.М., Стародубцев Е.Б.
3	Вкладення вільного капіталу підприємства в різні галузі економіки, а також в цінні папери (акції, облігації) з метою одержання доходу або встановлення контролю над підприємством, діяльність якого інвестується	Бутинець Ф.Ф., Мышкин, Фредерик С.
4	Грошові кошти, цінні папери, інше майно, в тому числі майнові права, інші права, що мають грошову оцінку, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності і (чи) іншої діяльності з метою отримання прибутку і (чи) досягнення іншого корисного ефекту	Вознюк Г.Л., Денисова К.Г., Загородній А.Г., Сліпущко О.М., Смовтенко Т.С.,
5	Багатоаспектні вкладення капіталу, що можуть реалізуватися у різних формах і характеризуватися різними особливостями	Гриньова В.М., Коюда В.О., Коюда О.П., Лепейко Т.І.
6	Всі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти різних галузей економіки з метою отримання в майбутньому прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту	Дахно І.І., Копорулина В.Н., Копорулина Л.В.

Найбільша кількість авторів довідникової та іншої економічної літератури [2, 3, 4, 9, 10, 13, 17, 19, 20, 22] розглядають інвестиції як сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в різні галузі економіки з метою одержання доходу або проценту. Погоджуємося, що здійснення інвестицій в певних формах (зокрема реальні інвестиції) носять довгостроковий характер. Але, слід зазначити, що інвестиції можуть бути і

короткостроковими (наприклад, короткострокові фінансові вкладення в цінні папери).

Ажнюк М.О., Передрій О.С. [1, с. 223] стверджують, що інвестиції – затрати на будівництво нових заводів. На верстати і обладнання з тривалим терміном використанням. Тобто, дослідники мають на увазі вкладення коштів лише в розширення основного капіталу. Дане твердження є вузьким для такої категорії як "інвестиції", оскільки інвестиції

передбачають також вкладання коштів в цінні папери (акції, облигації) з метою одержання доходу.

Слід зазначити, що тільки в бухгалтерському словнику за редакцією Ф.Ф. Бутинця [5, с. 78] крім вище названих трактувань зазначено, що інвестиції забезпечують здійснення контролю над підприємством, діяльність якого інвестується. Дане твердження є обґрунтованим для акцій, оскільки здійснення фінансових інвестицій за методом участі в капіталі надає дане право. Зазначимо, що випуск облигацій також є фінансовими інвестиціями, надає право на отримання доходу без встановлення контролю над підприємством. Тому, вважаємо дане визначення обґрунтованим.

Нестандартне та стисле визначення інвестицій пропонують В.М. Гриньова, В.О. Коюда, О.П. Коюда, Т.І. Лепейко, які визначають інвестиції як багатоаспектні вкладання капіталу, що можуть реалізуватися у різних формах і характеризуватися різними особливостями [13, с. 20]. З даного трактування незрозуміло, які об'єкти та напрями інвестування використовуються.

Щодо нормативних документів, зазначимо, що в Інструкції Правління Національного банку України "Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України", інвестиції – це грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення у розвиток виробництва або невиробничу сферу [14, ст. 1]. Вважаємо, що дане визначення є не досить точним, оскільки відповідно до Господарського кодексу України майном визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі. До майнових цінностей належать основні засоби, оборотні засоби, кошти, товари, а також цінні папери, як особливий вид майна суб'єктів господарювання. З цієї точки зору більш точнішим є трактування, наведене в Законі України "Про інвестиційну діяльність" [10, ст. 1069-1083] В ньому визначено, що інвестиції – усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний

ефект (ст. 1069-1083). Проте, ми не погоджуємось з визначенням досягнення соціального ефекту. Ми вважаємо, що досягнення соціального ефекту не характеризує інвестиції, як економічну категорію. Оскільки метою інвестиційної діяльності, як і будь-якої економічної діяльності є отримання прибутку (доходу) інвестором, а власне соціальний ефект може бути при цьому як позитивний так і негативний.

Серед основних інвестиційних об'єктів автори довідникової та економічної літератури виділяють всі активи підприємства, в одних випадках зазначаючи, що це є майнові та інтелектуальні цінності [19, 21, 25], в інших – деталізують складові елементів даних цінностей, та виділяють грошові кошти, цільові банківські внески, паї, акції, інші цінні папери, технології, машини, обладнання, ліцензії, інтелектуальні цінності тощо [17].

В цілому, проаналізувавши дані визначення, ми узагальнили, що для потреб бухгалтерського обліку **інвестиції** – вкладення майнових та інтелектуальних цінностей в різні галузі економіки, а також в цінні папери (акції, облигації) з метою одержання доходу або встановлення контролю над підприємством, діяльність якого інвестується.

Інвестиції, в свою чергу, тісно пов'язані з фінансово-інвестиційними ресурсами, так як вкладання коштів передбачає в першу чергу їх наявність. Зазначимо, що джерелами фінансування можуть бути власні і позичені кошти. Нашу цікавість викликають позичені кошти. Оскільки саме їх сутність викликає ряд суперечностей.

Суперечності полягають, по-перше, у змістовному наповненні категорій "позика" та "позичка". Оскільки в економічній літературі немає єдиного погляду на те, який термін використовувати, характеризуючи позичені кошти. Існує декілька думок з цього приводу. Зокрема, ряд вчених вважає, що це одне і те ж саме поняття, інші відокремлюють ці поняття одне від одного. Наступна суперечність полягає в тому, що частина дослідників ототожнюють сутність позичених коштів з кредитом.

Отже, з метою вирішення цих суперечностей ми звернемося до довідникової та економічної літератури та узагальнимо трактування сутності "позичка" та "позика" і визначимо тотожність з кредитом. Для цього, згрупуємо дані поняття в таблицю 4.

Таблиця 4. Аналіз дефініцій поняття "позичка" наведених в літературних джерелах

№ з/п	Критерій визначення	Автор
1	2	3
1	Надання однією особою грошей або матеріальних цінностей іншій особі у вигляді позики на певний строк зі сплатою відсотка за користування	Райзберг Б.А., Лозовський Л.М., Стародубцев Е.Б. [31, с. 327], Амуржуев В, Болвачев А.И., Гребне Е.Т. [29, с. 98], Дахно І.І. [30, с. 259]
2	Надання грошових коштів на умовах поверненості із виплатою відсотка	Борисов А.Б. [4, с. 712], Пересада А.А. [24, с. 26], Бабій Б.М., Корецький В.М., Цветкова В.В [9, с. 549]
3	Цивільний договір, за яким одна сторона передає другій стороні у власність у оперативне управління гроші або речі, а позичальник повинен повернути таку саму кількість грошей або речей	Гжевський В.К., Головченко В.В, Ковальський В.С. 005В27, с. 336
4	Позичена цінність, що є об'єктом кредиту	Савлук М.І., Лазепко І.М [6, с. 446]
5	Позичка, яка надається фізичній чи юридичній особі. Використовується як синонім позики	Золотогов В.Г. [25, с. 117]

Для того, щоб порівняти дане поняття з позикою та зробити необхідні висновки аналогічно згрупуємо критерії визначення сутності "позики" в таблицю 5.

Таблиця 5. Аналіз дефініцій поняття "позика" наведених в літературних джерелах

№ з/п	Критерій визначення	Автор
1	2	3
1	Договір, за яким одна сторона надає другій стороні гроші або речі, а друга сторона зобов'язується повернути борг у встановлений строк і сплатити або не сплатити відсотки	Бутинець Ф.Ф. [5, с. 92], Коноплицький В.А., Філіна Г.І. [15, с. 339]
2	Надання грошових коштів чи матеріальних цінностей на умовах поверненості	Загородній А.Г., Сліпушко О.М., Вознюк Г.Л., Смовтенко Т.С [29, с. 390]
3	Договір, за яким одна сторона передає другій стороні у власність або оперативне управління гроші або речі, визначені родовими ознаками а позичальник повинен повернути таку саму кількість грошей або речей	Карпінський Б.А., Герасименко О.В. [16, с. 137], Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадський Й.С. [26, с. 238], Бабій Б.М., Корецький В.М., Цветкова В.В [9, с. 549]

4	Передача грошей чи матеріальних цінностей одній фізичній або юридичній особі іншим на умовах повернення за певну плату (відсоток)	Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устинко О.А., Юрій С.І. [21, с. 117]
5	Форма руху капіталу, що забезпечує перетворення грошового капіталу на позичковий	Мочерний С.В. [20, с. 632]
7	позички, що надаються підприємствами одне одному (відстрочка платежу), а також кошти, що надаються міжнародними фінансовими інституціями чи державами одна одній, а також державні позики населенню	Пересада А.А. [26, с. 368]

Аналізуючи інформацію, зазначену в таблицях можна зробити висновок, що критерії групування ознак позики та позички дублюють одне одну, та можуть означати гру слів в українській мові. Зокрема, ряд авторів визначають позику і позичку, як "договір, за яким одна сторона передає другій стороні у власність або оперативне управління гроші або речі, визначені родовими ознаками а позичальник повинен повернути таку саму кількість грошей або речей". (Б.А Карпінський., О.В Герасименко. [15, с. 137], Г.В Осовська, О.О Юркевич., Й.С Завадський. [19, с. 238], Б.М Бабій, В.М. Корецький, В.В Цветкова [9, с. 549]). Інше твердження полягає в тому, що позика і позичка визначаються, як надання однією особою грошей або матеріальних цінностей іншій особі на певний строк зі сплатою відсотка за користування (А.Б. Борисов [4, с. 712], А.А. Пересада [25, с. 26], Б.М, Бабій В.М. Корецький, В.В. Цветкова [9, с. 549], С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій [20, с. 117]). Можемо не погодитись з даним твердженням. Оскільки будь-які відносини запозичення можуть передбачати різні умови договору. Тобто, повернення боргу може бути як за певну плату (відсоток), так і без нього. З огляду на це, погоджусь з визначенням Ф.Ф Бутинця [5, с. 92], В.А. Коноплицького, Г.І. Філіної [16, с. 339].

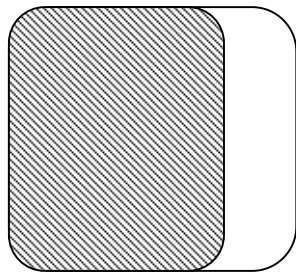
Інші науковці розмежовують поняття "позика" і "позичка". Зокрема А.А. Пересада [25, с. 26], визначає позику, як "позичку, що надається підприємствами одне одному (відстрочка платежу), а також кошти, що надаються міжнародними фінансовими інституціями чи державами одна одній, а також державні позики населенню", а позичку, як "вкладання коштів на відносно короткий період часу за умови повернення їх або їх еквівалента в сумі, що перевищує початкову на суму відсотків за позичкою". Не погоджусь з цим твердженням у розрізі того, що запозичення може надаватися не тільки в грошовій формі, а й в інших. Зокрема у вигляді боргових цінних паперів, основних засобів (лізинг, селенг) тощо.

Цікавим є визначення позички, яке наводять В.Г. Золотогоров [11, с. 117]. Він стверджує, що це "позичка, яка надається фізичній чи юридичній особі. Використовується як синонім позики".

Щодо нормативних документів, то, зокрема, в Листі Державної податкової адміністрації N 1466/6/15-1116 від 23.03.2000 Щодо оподаткування операцій з одержання та повернення запозичених коштів (ст. 1) та Цивільному кодексі України (ст. 1046) під позикою розуміється договір, за яким одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості. Позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом. Розмір і порядок одержання процентів встановлюються договором. Договір позики вважається безпроцентним, якщо він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує п'ятдесятикратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін; або позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Під позичкою розуміється договір, за яким одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку. Користування річчю вважається безоплатним, якщо сторони прямо домовилися про це або якщо це впливає істотно відносин між ними. (ст. 827)

Отже, проаналізувавши дані твердження ми визначили, що поняття "позика" та "позичка" є синонімами. Проте, згідно чинної нормативно-правової бази сутність позики є ширшим. Оскільки вона включає в себе надання як грошових коштів так і інших речей на умовах поверненості, платності або безоплатності. Взаємозв'язок між позикою та позичкою схематично можна зобразити на рис. 1.

де + – площа позики
 – площа позички

Рис. 1. Взаємозв'язок між позикою і позичкою

У зв'язку з цим, з метою уникнення плутанини вважаємо за доцільне використовувати термін "позика". Причому така, яка надається на умовах платності. Оскільки вважаємо, що будь-яка особа (підприємство, держава, інвестор тощо), яка надає гроші або інші матеріальні цінності у позикове користування бажає отримати дохід (відсоток) від проведення даної операції.

Виходячи з вищесказаного, визначаємо **позик** для цілей бухгалтерського обліку як надання позиченої

цінності (грошових коштів та інших матеріальних цінностей), однією фізичною, юридичною особою іншим фізичним або юридичним особам на умовах терміновості, поверненості і за певну плату (відсоток).

Зазначимо, що науковці ототожнюють позику з кредитом. З метою підтвердження даного твердження або спростовання звернемося до літератури, та згрупуємо визначення сутності кредиту у таблицю 6.

Таблиця 6. Трактуння сутності кредиту в літературних джерелах

№ з/п	Джерело	Визначення кредиту
1	Борисов А.Б. Большой экономический словарь /	Кредит – передача в борг грошей або товарів на умовах

	А.Б. Борисов. – М.: Книжний мир, 2001. – 895 с.	поверненості та, як правило, зі сплатою відсотків (с. 344)
2	Бухгалтерський словник: [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 224 с.	Кредит – 1) надання в борг грошей або товарів; 2) форма руху позикового капіталу, тобто капіталу, що приносить відсотки (с. 98)
3	Словник банківських термінів / [А.Г. Загородній, О.М. Сліпушко, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовтенко]. – К.: "Аконіт", 2000. – 603 с.	Кредит – позичка в грошовій та товарній формі на умовах повернення, що надається банком чи юридичною особою (або фізичною особою), кредитором іншій особі – позичальникові (с. 175)
4	Карпінський Б.А. Фінансово-інвестиційний словник: навчальний посібник / Б.А. Карпінський, О.В. Герасименко. – Львів: Магнолія Плюс, 2005. – 304 с.	Кредит – кошти на матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під відсотки (с. 81)
5	Коноплицький В.А. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний / В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна. – К.: КНТ, 2007. – 580 с.	Кредит – угода між економічними партнерами, що приймає форму позики, коли один партнер надає іншому гроші або майно на умовах терміновості, зворотності і, як правило, платності (с. 227)
6	Лист Державної податкової адміністрації N 1466/6/15-1116 від 23.03.2000 Щодо оподаткування операцій з одержання та повернення запозичених коштів – (Нормативний документ Державної податкової адміністрації)	Кредит – це кошти, які надаються банком – резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством у позичку юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. (ст. 1)
7	Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.	Кредит – позичка на певний строк у грошовій або товарній формі з умовою повернення, як правило, з оплатою процента (с. 134)
8	Современный экономический словарь [сост. Райзберг Б.А., Лозовський Л.М., Стародубцев Е.Б.] – 2-е изд., испр. – М.: ИНФА-М, 1998. – 479 с.	Кредит – позика в грошовій або товарній формі, що надається кредитором позичальнику на умовах поверненості, найчастіше з виплатою позичальником відсотків за користування позикою (с. 172)
9	Словник сучасної економіки Макміллана / Пер. з англ. – К.: "АртЕс", 2000. – 640 с.	Кредит – термін широкого використання до операцій або станів, які включають позичку грошей, звичайно, на короткий термін. (с. 249)
10	Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, NN 40-44	Кредит – за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти (ст. 1054)

Аналізуючи таблицю 6 зазначимо, що найбільш поширеними в літературі є два підходи до визначення сутності кредиту:

1) ототожнення кредиту з цінністю, яка передається одним економічним суб'єктом іншому в позичку (А.Б. Борисов, [4, с. 334], Б.А. Карпінський, О.В. Герасименко [15, с. 81], Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовський, Е.Б. Стародубцев, [31, с. 172]). При такому підході увага зміщується на саму позичку та її правову форму.

2) ототожнення кредиту з певним видом економічних відносин, які формуються у суспільстві (В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна [16, с. 227], Цивільний кодекс України [33, с. 1054]). Такий підхід дає можливість дослідити економічні аспекти кредиту та чинники його існування.

Отже, під **кредитом** розуміється позика в грошовій або товарній формі, що надається кредитором позичальнику на умовах поверненості, найчастіше з виплатою позичальником відсотків за користування позикою. Обов'язковість повернення визначається тим, що при передачі позикової вартості позичальнику кредитор не надає права власності на неї. Поверненість є об'єктивною властивістю кредиту, а її невиконання несе зміни кредитній природі угоди. Повертатися має не лише позика, а й відсотки за користування нею. Без одержання кредитором від позичальника доходу у вигляді відсотку у кредитора не буде зацікавленості позичати гроші. Платність кредитних відносин визначає ще одну рису – здатність забезпечувати зростання вільної цінності, тобто її капіталізацію. Відтак формується особлива самостійна форма капіталу – позиковий капітал. Це грошовий капітал, власник якого (кредитор) надає його іншим особам на певний термін у користування за заздалегідь обумовлену плату у вигляді процента.

Економічною основою руху кредиту слугує кругообіг капіталу в процесі розширеного відтворення. Рух капіталу в процесі відтворення на засадах кругообігу, що виражається формулою $G - G'$, забезпечує послідовне проходження позиковим капіталом всіх стадій і повернення до кредитора з відсотками. Детальніше рух позикового капіталу можна представити за допомогою такого взаємозв'язку:

$G - P - I - \dots - BK \dots - PK - G'$,

де G – формування вільних коштів у кредитора;

P – розміщення вільних коштів у позички;

I – одержання додаткових коштів позичальником;

BK – використання позичальником одержаних коштів на свої потреби;

PK – повернення позичальником коштів кредиторі;

G' – одержання кредитором коштів, наданих у позичку з отриманням відсотку.

Рух за цими стадіями здійснює кредит, що бере участь у формуванні капіталу позичальника.

Зі становленням ринкових відносин, коли кредитні ресурси стали джерелом формування промислового і торгівельного капіталу, позиковий капітал, а разом з ним і кредит набули особливого суспільного значення. Кредит, по суті, став формою руху позикового капіталу. На цій підставі в літературі поширюється визначення сутності кредиту як форми руху позикового капіталу.

Отже, можемо стверджувати, що кредит і позика є схожими поняттями за принципом здійснення. Проте позика є ширшим поняттям і включає, поряд з іншими складовими, в себе кредит, як форму руху позикового капіталу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дає підставу стверджувати про те, що інвестиції є однією із найбільш важливих категорій діяльності підприємства. Їх здійснення тісно пов'язано з фінансово-інвестиційними ресурсами. Такими, зокрема, є позикові джерела (позики). Проте існує ряд суперечностей з приводу трактування сутності даних економічних категорій.

Проаналізувавши ряд літературних джерел ми узагальнили сутність інвестицій. Зокрема ми вважаємо, що інвестиції - вкладення майнових та інтелектуальних цінностей в різні галузі економіки, а також в цінні папери (акції, облигації) з метою одержання доходу або встановлення контролю над підприємством, діяльність якого інвестується.

Щодо застосування терміну "позика" та "позичка" ми схилиємося до того, щоб застосовувати поняття "позика". Оскільки сутність позички є ширшим. Так як включає в себе надання як грошових коштів так і інших речей на умовах поверненості, платності або безоплатності.

Виходячи з вищесказаного, визначаємо позичку для цілей бухгалтерського обліку як надання грошових коштів та інших матеріальних цінностей, однією фізичною, юридичною особою іншим фізичним або юридичним особам на умовах терміновості, повернення за певну плату (відсоток).

З приводу різниці між позикою та кредитом, вважаємо, що кредит – це форма руху позикового капіталу, який, в свою чергу є грошовим капіталом,

власник якого (кредитор) надає його іншим особам на певний термін у користування за задалегідь обумовлену плату у вигляді процента.

Перспективою подальших досліджень визначимо дослідження складових позикових джерел фінансування інвестиційних проектів з метою розробки методики їх обліку.

Список використаної літератури:

1. Ажнюк М.О. Основи економічної теорії. Навчальний посібник. / Ажнюк М.О., Передрій О.С. – К.: Знання, 2008. – 368 с. 2. Банківська енциклопедія: [Під редакцією Мороза А.М.], 1993. – 328 с. 3. *Бланк И.А.* Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк – К.: “Ника-Центр”, 1998. – 480 с. 4. *Борисов А.Б.* Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с. 5. Бухгалтерський словник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224 с. 6. Гроші та кредит: підручник / [М.І. Савлук, І.М. Лазепко та ін.]; під ред. М.І. Савлука. – [4-те вид.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с. 7. *Денисова К.Г.* Финансы предприятий: Учеб.-метод. комплекс / К.Г. Денисова, Т.И. Вуколова, А.В. Антонова; Минский ин-т управления. – Мн.: Изд-во МИУ, 2005. – 119 с. 8. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний. – К.: КНТ, 2007. – 580 с. 9. *Зайцев А.А.* Словарь-справочник: Рыночная экономика: понятия, термины, механизмы рыночной экономики. Кн. II. / А.А. Зайцев, Ю.Г. Одегов, В.Г. Одегов, Г.П. та ін. – Саратов: Изд-во Сарат. Ун-т, 1991. – 168 с. 10. Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1991. – № 38. 11. *Золотогоров В.Г.* Энциклопедический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров – Мн.: Польша, 1997. – 571 с. 12. *Ивасенко А.Г.* Рынок ценных бумаг: Инструменты и механизмы функционирования: учебное пособие / А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова, В.А. Павленко. – М.: КНОРУС, 2005. – 272 с. 13. Інвестування: підручник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. — К.: Знання, 2008. – 452 с. 14. Інструкція Правління Національного банку України Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України N 280 (z0918-04) від 17.06.2004. 15. *Карпінський Б.А.* Финансово-инвестиционный словарь: навчальний посібник / Б.А. Карпінський, О.В. Герасименко. – Львів: Магнолія Плюс, 2005. – 304 с. 16. *Коноплицький В.А.* Економічний словник. Тлумачно-термінологічний / В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна – К.: КНТ, 2007. – 580 с. 17. Лист Державної податкової адміністрації N 1466/6/15-1116 від 23.03.2000 Щодо оподаткування операцій з одержання та повернення запозичених коштів – (Нормативний документ Державної податкової адміністрації) – (Нормативний документ Державної податкової адміністрації). 18. Маркетинг: Толковый терминологический словарь-справочник. – М.: “Инфоконт” СП “Медсервис Интернешнл”, 1991. – 224 с. 19. *Мелкумов Я.С.* Организация и финансирование инвестиций: учебное пособие / Я.С. Мелкумов – М.: ИНФРА-М, 2000. – 248 с. 20. *Мочерний С.В.* Економічна теорія. навч. посіб. / С.В. Мочерний – К.: ВЦ “Академія”, 2008. – 640 с. 21. *Мочерний С.В.* Економічний енциклопедичний словник / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій – Львів: Світ, 2005. – 616 с. 22. *Мошенський С.З.* Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.З. Мошенський, О.В. Олійник / [за ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця]. – [2-ге вид. доп і перероб.] – Ж.: ПП “Рута”, 2007. – 704 с. 23. *Мышкин Фредерик С.* Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков / Фредерик С. Мышкин - [7-е издание]: пер. с англ.. – М.: ООО “М.Д. Вильямс”, 2006. – 880 с. 24. *Осовська Г.В.* Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – 358 с. 25. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада – К.: Лібра, 2002. – 476 с. 26. Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевський,

В.В. Головченко, В.С. Ковальський та ін. – К.: Хрінком Інтер, 2002. – 528 с. 27. Русско-украинский финансово-банковский словарь / В.Н. Копорулина, Л.В. Копорулина. – Х.: Фортуна-Пресс, Консум, 1997. – 208 с. 28. Словарь делового человека / [О.В. Амуржуев, А.И. Болвачев, Е.Т. Гребнев и др.]; под науч.ред. О.В. Амуржуева. – М.: “Экономика”, 1992. – 236 с. 29. Словник банківських термінів / [А.Г. Загородній, О.М. Сліпушко, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовтенко]. – К.: “Аконіт”, 2000. – 603 с. 30. Словник закордонних і нормативних термінів: юрид. слов. І. Дахна / [сост. І.І. Дахно]. – К.: Бліц-Інформ, 1998. – 352 с. 31. Современный экономический словарь [сост. Райзберг Б.А., Лозовський Л.М., Стародубцев Е.Б.] – 2-е изд., исправ. – М.: ИНФА-М, 1998. – 479 с. 32. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: курс лекцій: [за ред. проф. Г.Г. Кірейцева]. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с. 33. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 40-44.

ЗЕЛЕНИНА Олена Олександрівна – аспірант кафедри бухгалтерського обліку і контролю Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

– проблеми бухгалтерського обліку і контролю інвестиційно-позикових коштів